

JOGI ALAPTAN TÉTELEK

1. Jogképződési módok
 2. A jogszabály fogalma és szerkezeti elemei A jogszabályok csoportosításai
 3. A magyar jogforrási rendszer A jogforrási rendszer alapelvei
 4. A jogalkalmazás fogalma, szakaszai A jogerő a magyar jogban
 5. A jogviszony fogalmai, alanyai, tárgya és tartalma
 6. Az állam fogalma és a fogalmi elemek részletes kifejtése
 7. Az államforma fogalma és szerkezeti elemei
 8. A politikai rendszer (fogalma, elemei, funkciói)
 9. Pártok, pártrendszerek
-
-

1. JOGKÉPZŐDÉSI MÓDOK

A történelem folyamán 3 jogképződési mód alakult ki:

1. szokásjog
2. bírói jog
3. törvényhozói jog (állami jogalkotás)

SZOKÁSJOG

A feudális jogrendszerben volt a legjellemzőbb.

- A szokás a társadalom tagjai közötti érintkezések, viszonyok révén kialakuló rendszeresen ismétlődő magatartás:
- az állami szervek jogalkotói tevékenységük során ezeket a társadalomban kialakult szabályokat veszik figyelembe. amelyet az állam elismer és érvényesülését végső soron a kényszer eszközével biztosítja. (*Tripartitum 1514-feudális jog kódexe*)
- a kodifikáció (írott jog) terjedésével a szokásjog kezdett jelentéktelenné válni

BÍRÓI JOG:

Az angolszász jogrendszerben alkalmazták, illetve ma is nagy jelentőséggel bír.

- Bírói alkotta jog. A bírói függetlenséget keretek közé szorítja. A bírák kötelesek az elődeik által kialakított szabályokhoz igazodni. Konkrét esetekre hivatkoznak, azonos tényállás esetén azonos döntést kell hozniuk.(precedensek).
- A múltra tekintettel szabályozza a társadalmi viszonyokat
- Bizonytalanabb, mert az emberek csak utólag tudják meg, hogy magatartásuk hogyan minősül, jogbiztonságnak kevésbé felel meg.
- A kontinentális jogrendszerben nem érvényesül, mert az írott jog tiltja a bírói jogalkotást

TÖRVÉNYHOZÁSI JOG

- A 19. századtól a kontinentális jogrendszerekben, A törvényhozási jog a meghatározó(így a magyar jogban is)
- Az írott jogszabály (kodifikáció) az alkotmányosság megőrzésének legjobb eszköze, mivel a jogszabályt állami szervek alkotják és ők is juttatják érvényre
- A kibocsátott jogszabályok hierarchikus rendben helyezkednek el ,élükön az alkotmánnyal.

- Jövőre irányulóan szabályozza az emberek magatartását, a társadalmi viszonyokat
- Kevésbé rugalmas, és kevésbé képes a társadalom gyors változásaihoz alkalmazkodni, ezért kiszámítható és megbízható
- Az írott jogszabályok tiltják a bírák jogalkotási hatalmát.
- Korábbi bírói ítélezésre nem lehet hivatkozni.

E szervek jogalkotó tevékenysége eleve a jogi normák létrehozására irányul. A társadalmi viszonyokat a jogalkalmazó szervek jogképző tevékenységével ellentétben nem utólag, hanem előre próbálja meg szabályozni.

A jogalkotó megnézi a társadalmi viszonyok tipikus, nem általános jellemzőit és ezeket teszi a jogi norma tartalmává. Az ilyen jogszabályok nem képesek követni, vagy csak nehézkesen követik a társadalmi viszonyok gyors változását = rugalmatlanok.

Előnyük viszont a kiszámíthatóság és a jogbiztonság.

2. A JOGSZABÁLY FOGALMA ÉS SZERKEZETI ELEMEI, A JOGSZABÁLYOK CSOPORTOSÍTÁSAI

A jog fogalma

Az állam által alkotott vagy szankcionált, és a társadalom valamennyi tagjára kötelező, végső soron kikényszeríthető magatartási szabályok összessége.

A jog fogalma: A jog legáltalánosabb megközelítésben *emberek közötti viszony, társadalmi viszony*. A jog *norma, magatartásszabály*, az emberi magatartásokat, vagy magatartásokat befolyásoló körülményeket szabályozza. A jogot a többi magatartásszabálytól az különbözteti meg, hogy a jog esetében az állam szervezeti rendszerén keresztül rendelkezésre bocsátja a kényszereszközöket annak érdekében, hogy a társadalom tagjai a jogi normáknak megfelelő magatartást tanúsíthassanak. A jog tehát állami kényszereszközökkel kikényszeríthető általános magatartásszabály.

A jog keletkezése:

A jogtörténetileg is jelentős forrása a *társadalmi gyakorlat*, a *szokások* kialakulása, elfogadása, alkalmazása. A jog másik jelentős forrása az *állami szervek jogalkotó tevékenysége* során keletkező jogszabályok. (A szokás a társadalom tagjai közötti érintkezések, kapcsolatok, viszonyok révén kialakuló rendszeresen ismétlődő magatartás.)

Társadalmi normák

JOG

- Jogalkotási hatáskörrel felruházott állami szervek alkothatnak jogszabályt, a jogalkotásnak szigorúan meghatározott eljárási rendje van, melynek betartása a jogszabály érvényességének feltétele.
 - A jogszabályi jogok és kötelezettségek az állam egész területére és valamennyi jogalanyára nézve egységesek
 - A megszegőkkel szemben az állami
- A társadalomban csak differenciáltan érvényesülnek, betartásuk általában az emberek önkéntes akarat-elhatározásán alapul. A szervezeti normák az adott szervezettel tagsági jogviszonyban (kötelékben állókra) nézve kötelező. pl.: főiskola szabályzata

szervek szankciót alkalmazhatnak. Az - Itt is érvényesíthető szankció a állami intézmények egy részének megszegőkkel szemben, de ez nem az állam kifejezetten a szankció alkalmazása a feladata és nem nyújthat hozzá segítséget. feladata.

Jogszabály fogalma:

Általános érvényű, mindenkire kötelező magatartásszabály, melyet az arra felhatalmazott állami szerv megalkotott és közrebocsátott, (érvényesülését akár kényszer eszközeivel is biztosítja). Jogszabály: a jog konkrét megjelenési formája.

SZERKEZETI ELEMEI

1. tényállás (hipotézis)
2. rendelkezés (diszpozíció)
3. jogkövetkezmény (szankció)

1. tényállás(hipotézis):

a tényeknek olyan összessége, amelyhez valamilyen joghatás fűződik. Azon körülményeket határozza meg, amelyek bekövetkezése esetén kell, vagy tilos az adott magatartást tanúsítani. A tényállás lehet zárt és nyitott.

- a) Zárt tényállás: a jogalkotó tételesen, pontosan, kimerítően, taxatívén felsorolja azokat a tényállásokat, amely esetén szükséges a normában írott magatartást tanúsítani
- b) Nyitott tényállás: a jogalkotó nem írja körül pontosan a jogszabály alkalmazási területeit. Példálózó felsorolással jelzi a jogalkalmazók számára azt a szándékot, hogy milyen körben kell alkalmazni a normát. Pl. vagyoni viszonyok szabályozása polgári jogban (erre utaló kifejezések: „legalább”, „legfeljebb”, „különösen”)

2. Rendelkezés (diszpozíció)

Meghatározza a követendő magatartást. Jellege alapján lehet:

- a) kogens szabály: kötelező Feltétel nélkül kötelező, eltérni tőle nem lehet, függetlenül, hogy a felek rendelkeztek-e az adott kérdésben, sőt a felek egyező akarata ellenére is érvényesül.
A kogens szabály lehet tiltó: pl: versenykorlátozó megállapodás és parancsoló
pl: hatósági ár meghatározása
- b) megengedő diszpozíció: két legjellemzőbb megjelenési formája:
 - Diszpozitivitás: eltérést engedő, hézagpótló A jogalkotó törvényben leírja a szerződésre vonatkozó általa követendőnek tartott szabályokat. De a felek ettől eltérő megoldást is választhatnak –ez esetben szerződésükben saját magukra irányadó szabályokat kell kidolgozni.
 - Diszkréció: az állami szervek számára döntésükhöz biztosított mérlegelési jogkör. A közjog területét szabályozó normákban fordul elő, a jogalkotó felhatalmazást ad a jogalkalmazó szerveknek arra, hogy adott esetben az állami kényszer alkalmazását belátása szerint

mérsékelje Pl: az adóhatóság számára az adó megfizetése szempontjából (részletfizetés)

3. Jogkövetkezmény (szankció):

kétféle lehet:

a) Szankció: a büntetést, joghátrányt jelenti, amit a törvény a rendelkezés megsértése miatt kilátásba helyez

Szankció lehet:

- Vagyoni: a jogsértő vagyonával szemben alkalmazott hátrány (ingatlan adásvétel 30 napon túli földhivatalhoz benyújtása mulasztási bírságfizetéssel jár.)
- Személyi: a jogsértő személyével szemben alkalmazott hátrány (aki szerződésre más személy nevét hamisítja, magánokirat hamisítást követ el, ami akár szabadságvesztéssel is büntethető)
- Érvénytelenségi: a jogszabállyal ellentétes magatartás nem jár a kívánt joghatással (a cselekvőképtelen személy általkötött adásvételi szerződés érvénytelen)

Vannak olyan jogszabályok, ahol a szankció vegyes jellegű, egyszerre többtípusú joghátrány alkalmazását teszi lehetővé.

b) joghatás akkor áll be, ha valaki a rendelkezésnek megfelelő magatartást tanúsít. Pozitív dolog éri semmiképpen nem hátrányos az alany számára.

JOGSZABÁLYOK CSOPORTOSÍTÁSAI:

Az azonos nemű élet- és társadalmi viszonyokat azonos módszerrel szabályozó jogszabályok összességét jogágnak nevezzük. A jogágak összessége alkotja a jogrendszert.

Több félék éppen csoportosítható, de a legalapvetőbb felosztás

1) a közjogi, és a magán jogi csoportra osztás.

a) Közjogi csoport:

- Alkotmányjog legfontosabb szabályozási területe az állami hatalom gyakorlásának alkotmányos rendje, szervezeti és működési szabályai, az állampolgári jogok és kötelezettségek
- Közigazgatási jog azok a jogszabályok alkotják, melyek az államigazgatási szervek tevékenységét szabályozzák. Alá- és fölérendeltség dominál
- Pénzügyi jog a pénzügyi rendszert több különálló törvény szabályozza (államháztartás, költségvetés, adózás, számvitel).
- Büntető jog az állami, társadalmi és gazdasági rend védelmében a jogilag jelentős társadalmi viszonyokat szabályozza. A Büntető törvénykönyv. meghatározza a bűncselekmények körét, és a kiszabható büntetéseket
- Büntető eljárás jog A büntetőjog alaki joga, e szabályok határozzák meg a büntetőeljárásban résztvevő hatósági és magánszemélyek jogait és kötelezettségeit. Szabályait az 1998 évi XIX törvény (Be) tartalmazza)
- Polgári eljárás jog Egyenjogú és egymással mellérendeltségi viszonyban álló felek vagyoni kapcsolatait szabályozza.

b) Magánjogi csoport:

- Polgári jog : egyenjogú és egymás mellé rendelt felek vagyoni kapcsolatait szabályozza. Szabályozza a személyek személyhez fűződő jogainak védelmét

- Családjog: Házasság, rokonság és a gyámsághoz kapcsolódó személyi és vagyoni viszonyokat szabályozza
- Munkajog: munkaviszonnyal kapcsolatos jogszabályokat tartalmaz.
- Társasági, szövetkezeti jog: a gazdálkodó szervezetek működésére vonatkozó szabályokat tartalmaz

c) Nemzetközi jogágcsoport:

- Nemzetközi közjog a nemzetközi jogalanyok (államok kapcsolatát szabályozza)
- Nemzetközi magánjog a külföldi elemeket is tartalmazó jogviszonyokra vonatkoznak

2) Ismeretes az anyagi és alaki (eljárési) jogra történő felosztása (funkció szerint)

Az anyagi jog: azoknak a jogi normáknak az összessége, amelyek meghatározzák a jogalanyok követendő magatartásának tartalmát (az alanyi jogokat és az alanyi kötelezettségeket) (pl: adózás)

Az alaki (eljárési) jog: az anyagi jog érvényesülését szolgálva - eljárási rendet állapít meg az eljáró állami szervek és az állampolgárok számára, valamint meghatározza az anyagi jogszabályok kikényszerítésének módját. (pl: polgári perrendtartás, Ket)

3) A jogszabály hatályossága, érvényessége szerint

A jogi norma érvényessége mindig a jogszabály keletkezéséhez; hatályossága a végrehajthatóságához kötődik

4-féle érvényességi feltétele van, melyeknek együttesen kell fennállniuk.

- jogalkotó hatáskörrel felruházott szervnek kell kibocsátania (parlament, önkormányzat).
- illeszkednie kell a jogforrási hierarchiába (önk-i rendelet nem állhat tv felett)
- megfelelő módon közzé kell tenni, ki kell hirdetni (Magyar Közlöny, Tárcaközlöny, helyi lap)
- feleljen meg az előírt általános és speciális eljárási szabályoknak (2/3-os többség)

hatályának 4-féle csoportját különböztetjük meg:

- Tárgyi hatály: Milyen ügyekben kell alkalmazni. Azokra a jogviszonyokra terjed ki, amelyek tartalmát a jogszabály meghatározhatja, vagy megváltoztathatja
- Területi (földrajzi) hatály: milyen földrajzi területen kell alkalmazni az adott jogszabályt. Általában a jogszabályok nem térnek ki külön területi hatályra, hiszen a központi állami szervek által alkotott jogszabályok az ország egész területén, az önkormányzati normák, pedig az önkormányzat illetékességi területén lépnek hatályba.
- Személyi vagy alanyi hatály: Kire vonatkozik. Az ország területén a természetes személyekre, a jogi személyekre és a jogi személyiség nélküli szervezetekre, valamint az ország területén kívül a magyar állampolgárokra, a Magyar Köztársaság területén székhellyel rendelkező jogi személyekre és a jogi személyiség nélküli szervezetekre terjed ki.

- időbeli hatály: Mikortól kell alkalmazni. Az az időtartam, amely alatt a jogi norma alapján jogviszonyok keletkezhetnek, módosulhatnak, szűnhetnek meg. A hatályba léptetés és a hatályon kívüli helyezés közötti időszakra terjed ki.
 - Ex tunc: visszamenőleg ←•;
 - Ex nunc: azonnali, kihirdetéstől kezdve •;
 - Pro futuro: a törvénybe beleírt időponttól (későbbi időpont) •→;

A hatálybalépés napját mindig meg kell jelölni. A hatálybalépés időpontját úgy kell megállapítani, hogy kellő idő maradjon az alkalmazásra való felkészülésre. A jogi norma akkor veszti hatályát, ha más jogszabály hatályon kívül helyezi, vagy ha a jogszabályban meghatározott határidő lejár. Magyar Közlönyben való kihirdetés.

A jogszabályoknak egyértelműeknek, jól áttekinthetőeknek kell lenniük. A jog általános jellegéből, a jogegyenlőség elvéből következik az az elvárás, hogy a jogszabályok mindenkit azonos mércével mérjenek. Az is követelmény, hogy a jog legyen méltányos, azaz az átlagosnál hátrányosabb helyzetben lévők számára teremtse kedvezőbb feltételeket. A jogalkotás egyik legfőbb jellemzője, hogy képes az általános erkölcsi felfogásnak, társadalmi igazságérzetnek megfelelően szabályozni az összetett, bonyolult társadalmi viszonyokat, képes feloldani társadalmi együttélésből szükségszerűen fakadó konfliktusokat. A jog az igazságosság, a közjó megvalósulásának egyik legfőbb eszköze.

A jog alapvető feladata az emberi magatartások szabályozásával biztosítani a társadalom rendezettségét, szervezettségét, kiszámítható társadalmi viszonyokat teremteni. Ennek során rendezi az állampolgárok, az állami szervek és a társadalomban működő egyéb szervek kapcsolatait és érdekeit, nézeteik összeütközése esetén az ellentéteket feloldja, vagy legalábbis csökkenti a konfliktusok okozta feszültséget. Nem minden konfliktust old meg a jog. Az okok és a társadalmi diagnózis ismeretében kell az állam rendelkezésére álló vagy arra befolyással bíró eszközök közül kiválasztani a megfelelőket és alkalmazni a leghatékonyabb terápiát. A társadalmi bajok orvoslásában a jog mellett fontos szerepe van a családnak, az oktatásnak, az írott és elektronikus sajtónak

A jogszabályok jelölése

Országgyűlési törvény

2005. évi LXIX. (69.) törvény

Arab számmal az évszám, majd római számmal hányadik törvény

Kormányrendelet

127/2005. (VI.30.) Korm.r.

Arab számmal hányadik / arab számmal hányas évi törvény. Zárójelben a Magyar Közlönyben való megjelenés ideje, s utána a korm.r. rövidítés.

Miniszteri rendelet

32/2005. (VI.30.) BM-OM együttes rendelet

Arab számmal hányadik / arab számmal hányas évi törvény. Zárójelben a Magyar Közlönyben való megjelenés ideje, s utána a kiadó minisztérium rövidítése.

Önkormányzati rendeletek
41/2005. (VI.23.) Főv. Rend.

Arab számmal hányadik / arab számmal hányas évi törvény. Zárójelben a megjelenés ideje, s
utána a kiadó önkormányzat rövidítése.

Jogszabályok tagolása:

Legnagyobb szerkezeti egység: RÉSZ

Rész utáni egység: fejezet

Fejezeten belül: szakasz, jelölése § (paragrafus)

Szakaszon belül: bekezdés, jelölése (1), (2), zárójelben lévő arab számok

Bekezdésen belül: felsorolás, jelölése a), b), c) vagy 1., 2.

Jogszabályok kihirdetése: a jogszabály első hivatalos formában történő nyilvánosságra hozatala, a jogszabály előírt módon való közreadása. A jogszabályt az önkormányzati rendelet kivételével a Magyar Köztársaság hivatalos lapjában, a Magyar Közlönyben kell kihirdetni. Az önkormányzatot az ő hivatalos lapjában, illetőleg a helyben szokásos módon kell kihirdetni, ennek módját az önkormányzat szervezeti és működési szabályzatában állapítja meg.

Magyar Közlöny: a jogszabályokon kívül tartalmazza a nemzetközi szerződéseket, az OGY, a köztársasági elnök és a Kormány határozatait és jogi iránymutatásait, a Legfelsőbb Bíróság jogegységi tanácsa által hozott jogegységi határozatot és elvi bírósági határozatot, a személyi kérdésekben hozott döntéseket, az Alkotmánybíróság határozatait.

Határozatok Tára: a Kormánynak azokat a határozatait tartalmazza, amelyeknek az itt közzétételét a Kormány elrendelte. Itt lehet közzétenni a kormánybizottságok határozatait, azokat a közleményeket, amelyek közzétételét a Miniszterelnöki Hivatal közigazgatási államtitkára elrendelte.

A Magyar Közlönyt és a Határozatok Tárát a Miniszterelnöki Hivatalban szerkesztik.

Tárcaközlöny: a Minisztérium és az országos hatáskörű szerv az utasítások és a jogi iránymutatások közzététele céljából hivatalos lapot adhat ki. Minden olyan jogszabály, állami irányítás jogi eszköze közölhető, amely a Minisztérium vagy az országos hatáskörű szerv, illetőleg az általi irányított vagy felügyelt szerv munkája szempontjából fontos.

Jogszabálygyűjtemények:

- Törvények és Rendeletek Hivatalos Gyűjteménye: évenként
- Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye: öt évenként adják ki.
- Cd, illetve DVD jogtár

3. A MAGYAR JOGFORRÁSI RENDSZER, A JOGFORRÁSI RENDSZER ALAPELVEI

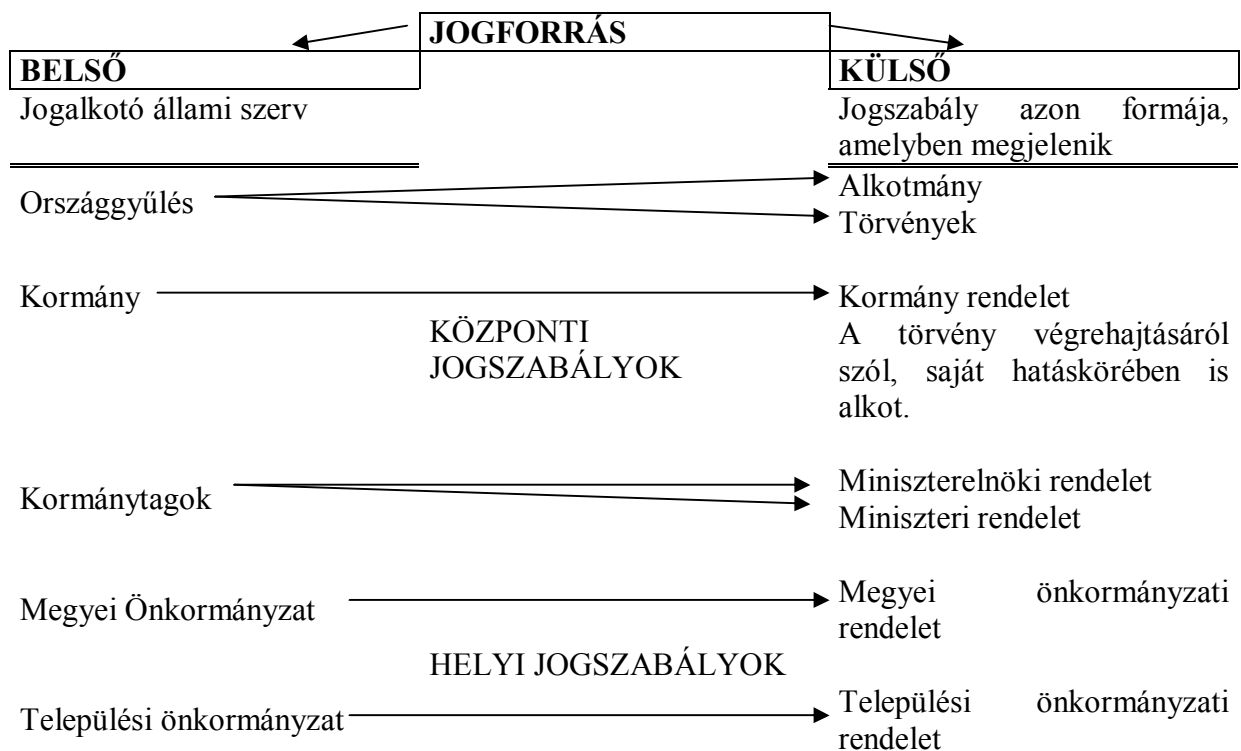
Jogforrás fogalma: a jogalkotó, akinek hatásköre van a jogszabály megalkotására kibocsátására. A jogforrás összekapcsolódik a jog keletkezésével, létrejöttével,

kialakulásával. A jogforrás fogalma utal arra, hogy a jogi norma milyen szervtől ered, v. eredhet, másrészt milyen lehet a megjelenési formájuk.

A jogforrás arra a kérdésre ad választ, hogy mely szerv és milyen formában alkothat jogszabályt. **Beszélhetünk:**

- 1) Belső jogforrás (anyagi v. materiális): az a tényező, amely a jogalkotás hatalmával bír. (pl: Országgyűlés, Kormány)
- 2) Külső jogforrás (alaki v. formális): az a forma, amelyben a jogszabály megjelenik. (pl: törvény, kormányrendelet).

Jogforrás: egyrészt jelenti a jog létrehozóját, megalkotóját, azaz azokat az állami szerveket, amelyek a jogszabály kibocsátására jogosultak, másrészt a jogszabály megjelenési formáját.

A jogszabályok hierarchikus, alá- és fölérendeltségi kapcsolatban állnak egymással. Az alacsonyabb szintű jogszabály, nem tartalmazhat a magasabb szintűvel ellentétes rendelkezést. A jogszabályi hierarchia betartásában és betartatásában az Alkotmánybíróságnak rendkívül lényeges szerepe van. A jogalkotó a saját maga által kibocsátott jogszabályt megváltoztathatja, vagy hatályon kívül helyezheti.

A törvények közül ki kell emelni az Alkotmányt, mint alaptörvényt, amely a legmagasabb szintű jogszabály. Elfogadásához, illetve módosításához az országgyűlési képviselők legalább kétharmadának szavazata szükséges. Az Alkotmány az állami, jogi és társadalmi rend alapvető szabályozását foglalja magába. Az Alkotmány és a jogalkotásról szóló törvény meghatározza azokat a tárgyköröket, amelyeket törvényben kell szabályozni.

A társadalmi rendre vonatkozóan törvényben kell szabályozni, pl. az Alkotmányban felsorolt állami szervek működését, a népszavazást, a bűncselekményeket, a büntetéseket, a polgári és az államigazgatási eljárást.

A gazdasági rendre vonatkozóan törvényi szabályozást igényelnek, pl. a tulajdonviszonyok, a magán és a jogi személyek vagyoni viszonyai.

Az állampolgárok alapvető jogai és kötelezettségei körében, pl. az állampolgárságot, az egyesülési és gyülekezési jogot, az oktatást és a közművelődést, az egészségügyi ellátást és a társadalombiztosítást.

A Kormány által kibocsátott rendelet az állampolgári szervezetekre nézve közvetlenül jogot, illetve kötelezettséget keletkeztet.

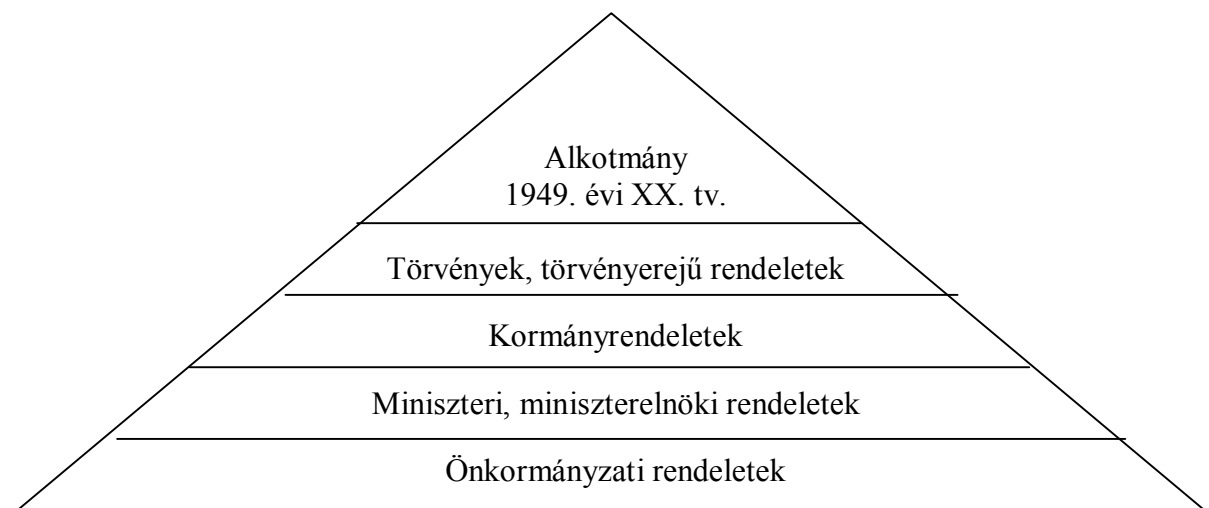
JOGFORRÁSI RENDSZER ALAPELVEI

- Jogsabály csak akkor jöhet létre, ha illeszkedik a jogforrasi hierarchiába
- A törvényeknek általánosnak kell lennie, tehát nem vonatkozhat meghatározott személyre.
- Azonos szintű de később meghozott jogsabály közül mindig az utolsó az érvényes.
- Különös és általános szabály közül, az időrendre tekintet nélkül mindig a különös alkalmazandó
- A rendelkezéseknek főszabályként nem lehet visszaható hatálya, mert különben a jogsabályoknak egyáltalán nem lenne kötelező ereje

Az Európai Unió rendeletei, ajánlásai, a csatlakozás után közvetlenül alkalmazandó jogforrásnak számítanak

JOGFORRÁSOK HIERARCHIÁJA

- állami szervek által létrehozott jogforrások alá- fölérendeltségi viszonyát jelenti adott állam jogforrasi rendszerében.
- A jogforrások nem azonos rangúak, Ennek értelmében bizonyos alacsonyabb szintű jogsabály nem ütközhet magasabb szintű jogsabályba.

1) Alkotmány:

A jogforrási hierarchia élén a 15 fejezetre tagolt az Országgyűlés által alkotott alaptörvény az Alkotmány áll, (1949. évi XX. tv.) mely, az írott jog legmagasabb szintű jogszabálya. Fő szabályozási területei:

- az állami berendezkedésre (hatáskör, működés) vonatkozó főbb szabályok
- a legalapvetőbb emberi és állampolgári jogok (ártatlanság véelme, munkához, élethez, tulajdonhoz, oktatáshoz való jog) és kötelezettségek:(hadkötelezettség, adófizetés)
- nemzeti jelképek, szimbólumok

Magyarországon az Alkotmány megalkotásához vagy megváltoztatásához az országgyűlési képviselők 2/3 szavazata szükséges.

2) Törvények, törvényerejű rendeletek

Az Országgyűlés alkotja

- a társadalmi rendre,
- a gazdasági rendre
- az állampolgárok alapvető jogaira és kötelezettségeire vonatkozóan.

Az Országgyűlés mint a legfelsőbb államhatalmi és népképviselési szerv, bármely kérdésben hozhat törvényt (törvényerejű rendelet: Btk)

Össz. országgy. képviselő 2/3-os többsége	Jelenlévő országgy.képv. 2/3-os többsége:
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Az Alkotmány megváltoztatása • A Magyar Köztársaság címeréről, zászlajáról és azok használatáról szóló törvény • Alkotmánybírósról (tagok megválasztása), • az Állami Számvevőszékről (elnök és alelnökök megválasztása, szervezetéről működéséről szóló törvény) • az országgyűlési biztosokról (megválasztásuk) • Legfelsőbb Bíróság elnökének megválasztása • a honvédelemről (pl: hadiállapot és békekérdések) • a jogalkotás 	<ul style="list-style-type: none"> • választójogról • a népszavazásról és a népi kezdeményezésről, • az egyesülési jogról, a gyülekezési jogról • a lelkiismereti és vallásszabadságról • a szabad véleménynyilvánításról (sajtószabadságról) • a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól, • a közérdekű adatok nyilvánosságáról • menedék jogról • utazási és letelepedési szabadságról • sztrájkjogról • állampolgárságról • a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról, bírák jogállásáról • Országgyűlési biztosokról • az önkormányzatokról • a rendőrségről , a nemzetbiztonsági tevékenységről (titkosszolgálat)
Össz. Képviselő 50%-a + 1 szavazat:	Jelenlévő Képviselők 50%-a + 1 szavazat:
<ul style="list-style-type: none"> • A miniszterelnök megválasztása, a Kormány programjának elfogadása • A miniszterelnökkel szemben benyújtott bizalmatlansági indítványról való döntés • Az ORTT elnöke és tagjai megválasztása • A Magyar Rádió, a Magyar Televízió, a Hungária Televízió Közalapítványok Kuratóriumi és ellenőrző testületi tagjai megválasztása • A Tulajdonosi Tanácsadó Testület tagjainak megválasztása • Legfőbb ügyész 	<ul style="list-style-type: none"> • Országgyűlés elnöke, alelnökei és jegyzők • Országgyűlési bizottság elnöke, alelnöke és tagjai • Országos Választási Bizottság tagjai és pótagjai • Egyes fontos tisztségeket betöltő személyek ellenőrzésére felállított bizottság tagjai • MNB felügyelő- bizottságának elnöke és Tagjai • Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete Felügyeleti Tanácsának elnöke

3) Kormányrendelet:

A Kormány a maga feladatkörében rendeleteket bocsát ki, és határozatokat hoz. Ezeket a miniszterelnök írja alá. A Kormány rendelete törvénnyel nem lehet ellentétes.

- védi az alkotmányos rendet
- védi és biztosítja a természetes személyek, a jogi személyek és a *jogi* személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait;
- biztosítja a törvények végrehajtását;
- irányítja a minisztériumok és a közvetlenül alárendelt egyéb szervek munkáját, összehangolja tevékenységüket;
- meghatározza a szociális és egészségügyi ellátás állami rendszerét, és gondoskodik az ellátás anyagi fedezetéről;
- irányítja a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek működését;
- az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás, illetőleg következményeinek az elhárítása (a továbbiakban: veszélyhelyzet), valamint a közrend és a közbiztonságvédelme érdekében megteszi a szükséges intézkedéseket;

4) Miniszterelnöki, miniszteri rendeletek

A kormány elnöke és tagjai törvényben meghatározott hatáskörükben rendeletet adnak ki. Nincs szintbeli különbség a miniszterelnöki és a miniszteri rendelet között

5) Önkormányzati rendeletek

A jogforrási hierarchia legalsó szintjén helyezkedik el helyi képviselőtestület alkotja a helyi társadalmi viszonyok rendezése céljából

- törvény keretei között megállapítja a helyi adók fajtáit és mértékét,
- törvény keretei között önállóan alakítja ki a szervezetét és működési rendjét
- önkormányzati jelképeket alkothat, helyi kitételeket és elismerő címeket alapíthat,
- a helyi közösséget érintő közügyekben kezdeményezéssel fordulhat a döntésre jogosult szervhez

A Magyar Köztársaság jogforrási rendszere

A jogforrási rendszert az 1949. évi XX. Törvény az Alkotmány és az 1987. évi XI. törvény a Jogalkotásról szóló törvény szabályozza.

A TV. Felsorolja a jogalkotó állami szerveket.

A jogalkotó szervek által alkotható jogszabályokat

Megkülönbözteti az állami irányítás egyéb jogi eszközeit, illetve ezek kibocsátóit. Az állami irányítás egyéb jogi eszközei nem jogszabályok, de jogforrásnak minősíthetők.

A jogalkotási törvény szerint

Adott jogalkotó szerv egyféle elnevezéssel alkothat jogszabályt, a további általa kiadható normatív aktusok, nem jogszabályok az állami irányítás egyéb jogi eszközei közé tartoznak.

A jogalkotási törvényben nincsen minden jogszabály nevesítve (vannak olyan érvényes és hatályos jogszabályok, amelyek megalkotója már megszűnt, de a jogszabályt még alkalmazni kell Pl.: Tvr-ek).

A jogalkotási törvényben csak az un. Rendes jogforrások vannak nevesítve, a rendkívüli jogforrásokat az Alkotmány tartalmazza.

Jogszabályok

Az országgyűlés alkotja a törvényeket.

Kormány alkotja a rendeleteket.

Miniszterelnök, kormány tagja rendeleteket.

Önkormányzat rendeleteket alkothat.

Országgyűlés törvényben állapítja meg:

- A társadalmi rendre, társadalom meghatározott jellegű intézményeire, az állam szervezetére, működésére, állami szervek hatáskörére vonatkozó alapvető rendelkezéseket.
- Gazdasági rendre, gazdaság működésére és jogintézményeire vonatkozó szabályokat.
- Az állampolgárok alapvető jogait, kötelezettségeit ezek feltételeit, korlátait, érvényre juttatásuk szabályait.

A kormány az alkotmányban meghatározott feladatkörében törvényben, törvényerejű rendeletben kapott felhatalmazás alapján ad ki rendeletet.

Feladatkörében törvény, törvényerejű rendelet, kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján adhatnak ki a miniszterek rendeleteket.

Az önkormányzatok rendeleteket adhatnak ki magasabb szintű jogszabályban nem szabályozott társadalmi viszonyokra, illetve helyi, területi sajátosságoknak megfelelő részletes szabályok megállapítására.

Állami irányítás egyéb jogi eszközei

Határozat

Kormány, kormánybizottságok, önkormányzatok, azok szervei határozatban szabályozzák az általuk irányított szervek feladatait, saját működésüket.

Az országgyűlés és a kormány elrendelheti egyes határozatait Magyar Közlönyben való közzétételét.

Utasítás

Miniszterek, az OHSZ-ek vezetői a közvetlen irányítása alá tartozó szervek tevékenységeinek szabályozására utasítást adhat ki.

Jegybanki rendelkezés

MNB elnöke jegybanki rendelkezést adhat ki a pénzügyi intézmények és meghatározott szervekre. Ezt a pénzügyi közlönyben kell közzétenni.

Statisztikai közlemény

A KSH elnöke statisztikai fogalmat, módszert, osztályozást, névjegyzéket és számjelet tartalmazó kötelező rendelkezést adhat ki, melyet a KSH lapjában kell közzétenni.

Jogi iránymutatások

Az OGY, a kormány irányelvet bocsát ki, melyben általános érvényű célokat, programokat határoz meg állást foglal az állami, társadalmi élet fontos kérdéseiben, ez a Magyar Közlönyben közzétehető.

Az OGY, a Kormány jogszabályokat elvi állásfoglalásban értelmezheti, ezeket a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

Rendkívüli jogforrások

Az alkotmány két fajtájáról rendelkezik.

Rendkívüli állapot kihirdetésekor megalakítandó Honvédelmi Tanács rendeletet alkothat. E rendelet egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, illetve törvényi rendelkezésektől eltérhet, különleges intézkedéseket hozhat. Rendelete a rendkívüli állapot megszűnésével hatályát veszti. Az alkotmány alkalmazását nem függesztheti fel.

Szükségállapot idején a külön törvényben meghatározott intézkedéseket a Köztársasági elnök vezeti be rendeleti úton. A köztársasági elnök tájékoztatja az országgyűlés elnökét. Az OGY, illetve az OGY Honvédelmi Bizottsága a köztársasági elnök által bevezetett intézkedéseket felfüggesztheti.

Hivatalos lapok, jogszabálygyűjtemények

A Magyar Köztársaság hivatalos lapja a Magyar Közlöny, melyet a Miniszterelnöki Hivatal szerkeszt. Határozatok tára a Kormánynak azokat a határozatait közli, amely határozatok közzétételét a Kormány a határozatok tárában elrendelte.

Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye évenként adják ki.

Hatályos jogszabályok gyűjteménye kerül kiadásra.

Kiadásukról az Igazságügyi Miniszter és a Miniszterelnöki Hivatal gondoskodik.

4. A JOGALKALMAZÁS FOGALMA, SZAKASZAI; A JOGERŐ A MAGYAR JOGBAN

JOGALKALMAZÁS FOGALMA:

Egyrészt a jogalanyok *jogkövető* magatartása (a jogalanyok a jogi normákban foglaltakat önként betartják) másrészt az állami szervek olyan tudatos magatartását értjük, amelynek során az állami szervek egyedi jogviszonyt keletkeztetnek, módosítanak, vagy megszüntetnek, és az e tevékenység során létrehozott döntés kikényszerítésére végső soron állami kényszerítő apparátus vehető igénybe

A jogalkalmazás lényege: az absztrakt módon megfogalmazott jogi normákat (anyagi és eljárásjogi normákat) konkrét életviszonyokra alkalmazzák.

A jogalkalmazói tevékenység két funkciót valósít meg:

- általánosan kötelező jogszabályok minden esetben való érvényesítésének biztosítása,
- a meghatározott egyedi konkrét ügy rendezése.

JOGALKALMAZÁS SZERVEI:

	Bíróságok	Közigazgatási szervek
--	------------------	------------------------------

célja	A már bekövetkezett jogsérelem orvoslása	Általában jövőbeni joghatás kiváltása
Szabályozás módja	Az eljárás különböző szakaszait külön törvények szabályozzák	Az eljárás egységes szabályozása
Jogalkalmazó szervezet	Független bírói szervezet	Hierarchikus szervezetrendszer
Eljárás megindítása	Csak kezdeményezésre	Hivatalbóliság dominál, vagy az ügyfél kérelmére

JOGALKALMAZÁS SZAKASZAI, FOLYAMATA

1. Tényállás megállapítása

Úgy kell feltárni, hogy az a valóságnak megfelelően. mert csak így tudja megvalósítani az objektív igazságosság követelményeit

2. jogszabály értelmezése

célja a jogalkotó akaratának feltárása, alanyait 3 csoportba sorolhatjuk aszerint, hogy ki végzi az elemzést:

- *Jogalkotói jogszabály értelmezés* (a jogszabály értelmezését a jogalkotói hatáskörrel felruházott szerv maga végzi, az értelmezés jogszabályban történik, és a jogszabály címzettjeire nézve kötelező.)
- *Jogalkalmazói jogszabály értelmezés* (jogalkalmazó végzi (bíró) az értelmezést, mely határozataiban jelenik meg, s csak az adott ügyben, az abban érintett szervekre, és személyekre kötelező.)
- *Jogirodalmi értelmezés:* (megfelelő végzettséggel, a tudomány módszerével való feltárás. Ennek módszerei: nyelvtani, logikai, rendszertani, történeti értelmezés. Kötelező ereje nincs)

Jogszabály értelmezés eredménye:

- Kiterjesztő
- Megszorító
- Helybenhagyó

3. határozathozatal (döntés)

a határozat szükségszerű elemei:

- Tényállás normatív minősítése
- Jogkövetkezményekre való utalás

A jogszabályok érvényre juttatásának módja a hivatalos jogalkalmazás, mely a többi hatalmi ágtól független bíróságok feladata. A bíróság döntését törvényben szabályozott kétfokozatú eljárásban hozza meg. Az első fokon hozott határozattal (ítélettel) szemben rendes perorvoslatnak van helye. A bírósági jogalkalmazás egységéről a Legfelsőbb Bíróság gondoskodik jogegységi határozattal.

A jogszabály-értelmezés négy módszere:

1). Nyelvtani (interpretatio grammatica)

A jogszabály tartalmát a nyelvtani szabályok segítségével értelmezi, a szavak általánosan elfogadott jelentése alapján. Fontos a jogi nyelv, mint szaknyelv, a jogi kifejezések pontos, egyértelmű meghatározása. Egy kifejezés csak egyetlen fogalmat fedjen le.

2). Logikai (interpretatio logica)

A formális logika szabályainak alkalmazását jelenti a jogszabály valóságos tartalmának feltárásában.

A nyelvtani és logikai értelmezés a jogértelmezés első, vagy alsó szakasza.

3). Rendszertani értelmezés (interpretatio systematica)

A jogszabály elhelyezkedését vizsgálja a jogrendszeren, jogágon belül.

4). Történeti értelmezés (interpretatio historica)

A jogszabály keletkezési körülményeit, fejlődését, társadalmi körülményeit vizsgálja, ebből következtet a valódi tartalmára.

A rendszertani és a történeti értelmezés a jogszabály-értelmezés felső szakasza.

Jogszabályértelmező művelet eredménye háromféle lehet:

-magszorító = ha a jogszabály tartalma szűkebb, mint a nyelvtani, logikai értelmezés szakaszában megállapított tartalom.

-kiterjesztő = ha a jogszabály valódi tartalma tágabb annak első szakaszbeli jelentéséhez képest.

-helybenhagyó = ha a jogszabály tartalma egybeesik az I. szakaszban megállapított tartalommal.

Határozathozatalnak két dolgot kell tartalmaznia, egyik a tényállás normatív minősítése, a másik a jogkövetkezményre való utalás.

Szorosan kapcsolódik ide a jogerő és a végrehajthatóság problematikája. A jogerőhatás csak azokhoz a határozatokhoz fűződhet, amelyeket rendes perorvoslattal nem lehet megtámadni.

Rendes perorvoslat a fellebbezés és az ellentmondás⇒fizetési meghagyásos eljárásban van.

A jogerőnek két formája van: alaki és anyagi jogerő. Az alaki jogerő megtámadhatatlanságot jelent. Ezt egy folyamatként kell felfogni, van egy abszolút és egy relatív oldala.

Relatív oldal: viszonylagosan megtámadhatatlan.

Abszolút oldal: Végérvényesen megtámadhatatlan. Az alaki jogerő már a relatív megtámadhatatlanság időpontjában beáll. A megtámadhatatlanságnak stádiumai vannak=stádium elmélet, ami a határozat megtámadhatatlanságának szakaszait mutatja be.

1. stádium = relatív megtámadhatatlanság szakasza, a határozat rendes perorvoslattal nem támadható meg, de megtámadható felülvizsgálati kérelemmel, igazolási kérelemmel, perújítási kérelemmel. Ez a megtámadhatatlanság legalsóbb szakasza.
2. stádium = a határozat nem támadható meg fellebbezéssel, ellentmondással, felülvizsgálati kérelemmel, de megtámadható igazolási kérelemmel, perújítási kérelemmel. Erre a szakaszra 60 nap elteltével kerül sor.
3. stádium = a határozat nem támadható meg fellebbezéssel, ellentmondással, felülvizsgálati kérelemmel, igazolási kérelemmel, megtámadható perújítási kérelemmel. Erre a szakaszra 6 hónap elteltével kerül sor.
4. stádium = a határozat perújítási kérelemmel sem támadható meg, ez az abszolút megtámadhatatlanság. Erre a szakaszra 5 év elteltével kerül sor.

Rendkívüli perorvoslat – felülvizsgálati kérelem

- igazolási kérelem
- perújítási kérelem

Anyagi jogerőnek egy pozitív és egy negatív hatása van:

Pozitív hatás

Mind a bíróság, mind a felek és más hatóságok a határozat tartalmát kötelezőnek kötelesek elfogadni.

Negatív hatás = res iudicata = ítélt dolog

Ugyanazon tényalapról származó ugyanazon jog iránt ugyanazon felek és jogutódaik egymás ellen nem nyújthatnak be keresetet.

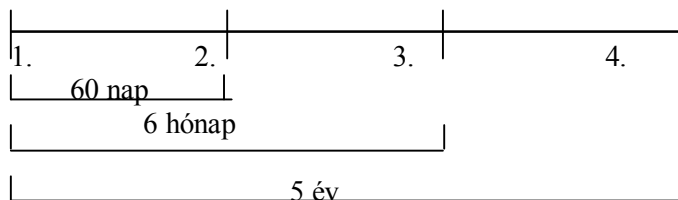
JOGERŐ A MAGYAR JOGBAN

Jogerő: a bírósági határozatokhoz fűződő joghatás. Kétféle jogerőt különböztetünk meg: *anyagi és alaki jogerő.*

Alaki jogerő: a határozatok megtámadhatatlanságát jelenti. A megtámadhatatlanság maga egy folyamat, amely 4 szakaszból áll, ezen kell keresztül mennie egy határozatnak.

Az alaki jogerő lényege a perorvoslat. A határozat kézhezvételétől számított x napon belül lehet - fellebbezni és - ellentmondani. Ezt nevezzük rendes perorvoslatnak.

Alaki jogerő stádiumai:

1. *stádium:* Relatív megtámadhatatlanság szakasza: Ha már rendes perorvoslattal nem támadható meg a határozat, csak rendkívüli perorvoslattal (felülvizsgálati-, igazolási-, perújítási kérelemmel)

2. *stádium:* 60 nap elteltével lép be a határozat a jogerő II. szakaszába, igazolási kérelemmel vagy perújítási kérelemmel támadható a határozat

3. *stádium:* 6 hónap elteltével a határozat belép az alaki jogerő III. szakaszába, ahol már csak perújítási kérelemmel támadható meg a határozat,

4. *stádium:* 5 év múlva a IV. szakaszban már az abszolút megtámadhatatlanság szakaszába érkezik a határozat. Itt emelkedik a határozat teljes jogerőre.

- alaki jogerőre emelkedik az a határozat, mely ellen nincs helye fellebbezésnek
- akkor is, ha fellebbezésnek van helye, de az erre jogosultak a törvényes határidőn belül nem éltek jogorvoslattal
- akkor is, ha a fellebbezésre jogosultak e jogukról lemondtak.

Anyagi jogerő: (res iudicata) ítélt dolgot eredményez,

A határozat tovább már nem vitatható módon rendezi a felek viszonyát. 2 hatása van:

Pozitív hatás: hatás jelentése: kötelező elismerés, azaz mind a felek, mind a bíróság, mind más hatóság köteles kötelezőnek elfogadni a jogerős határozat tartalmát az alaki jogerő bármely szakaszában.

Negatív hatás hatás jelentése: ítélt dolog ugyanazon tényalapról származó, ugyanazon jog iránt, ugyanazon felek és jogutódaik egymás ellen újabb pert már nem indíthatnak.

Végrehajtható: A teljesítési határidő után az önkéntes teljesítés hiányában a jogerős bírósági határozatban foglaltak állami kényszer alkalmazásával is kikényszeríthetők.

5. A JOGVISZONY FOGALMAI, ALANYAI, TÁRGYA ÉS TARTALMA

JOGVISZONY FOGALMA:: jogilag szabályozott társadalmi viszonyok.

- **relatív szerkezetű:** azok a jogviszonyok, ahol a jogviszonyok alanyai pontosan meghatározhatók. és körülírhatók, konkrét viszonyba lépnek egymással a jogszabály rendelkezéseinek megfelelően. Pl: munkaviszony, hallgatói jogviszony
- **abszolút szerkezetű:** esetén csak az egyik oldalon álló személy a meghatározott., a másik oldalon bárki szerepelhet.

A relatív szerkezetű jogviszony nem alakulhat át abszolút szerkezetű jogviszonnyá, de fordítva igen!!

Jogviszony elemei:

- **a jogviszony alanyai:** akik között a jogviszony fennáll
- **tartalma:** a jogviszony alanyait terhelő kötelezettségek, illetve megillető jogok
- **tárgya:** mindaz a pénz, dolog vagy tevékenység, amire a jogviszony tartalmát kitevő jogok és kötelezettségek irányulnak.

A JOGVISZONY ALANYAI:

A társadalmi viszonyok jogi szabályozása abban áll, hogy az állam a társadalmi viszonyok alanyait jogosultsággal és kötelezettséggel ruházza fel. A személyeknek azt a képességét, hogy jogok és kötelezettségek alanyai lehetnek, jogalanyiságnak vagy jogképességnek nevezzük.

A jogalanyiságnak 3 fajtáját különböztetjük meg:

- természetes személyek
- jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok
- egyéb szervezet (állam)

Jogviszony alanyai lehetnek: 1. az ember, 2. jogi személy, 3. jogi személyiség nélküli jogalanyok.

- az ember –természetes személy
- jogi személy: olyan szervezet, amelynek polgári jogi jogai, illetve kötelezettségei lehetnek. Az állam által jóváhagyott célra létrejött jogképességgel felruházott szervezet.

Pl. - államháztartási szféra jogi személyiséggel rendelkező szervezet: a költségvetési szerv

- **non-profit** (nem nyereségorientált) szféra jogi személyiséggel rendelkező szervezetei:

alapítvány, közalapítvány, társadalmi szervezet, közhasznú társaság, köztestület, egyesület

- **for-profit** (nyereségorientált) szféra jogi személyiséggel rendelkező szervezetei:

Kft., Rt., szövetkezet, közös vállalat, egyesülés

Az állam a jogi személy egyik sajátos típusa. Az állam jogképessége elvileg kiterjed mindenfajta jog megszerzésére vagy kötelezettség vállalására, kivéve azokat, amelyek természetüknél fogva csak az embert illetik meg. Bizonyos esetekben maga az állam is alanyává válik a jogviszonyoknak. E minőségben a polgári jog más jogalányaival teljesen egyenrangú, előjogokat nem élvez, ugyanolyan szabályok szerint tehető felelőssé és ugyanúgy perelhető, mint bármely más jogi személy. A polgári jogviszonyokban az államot a Kincstári Jogügyi Igazgatóság képviseli.

- jogi személyiség nélküli jogalanyok: Kkt., Bt., társasház.

A természetes személyek:

1. Természetes személyek jogképessége: Ptk. 8.§

- A Magyar Köztársaságban minden ember jogképes, ennél fogva jogai és kötelezettségei lehetnek.

- A jogképesség, (életkorra, nemre, fajra, nemzetiségre, felekezeti hovatartozásra, nézve) általános, egyenlő és feltétlen.
 - általános (mindenkit megillet)
 - egyenlő (mindenkit egyforma terjedelemben illet meg)
 - feltétlen (mert az élve született ember a törvény ereje folytán megilleti, nem fosztható meg tőle érvényesen lemondani nem lehet róla) (kivétel a méhmagzat jogképessége, aki feltételes jogképességgel rendelkezik. Feltétel: az élve születés ténye.)
- A jogképesség az embert, ha élve születik a fogamzásának pillanatától illeti meg
- Az ember jogképessége a halállal, vagy a holtta nyilvánítással szűnik meg
- A jogképességet korlátozó szerződés, vagy más egyoldalú nyilatkozat semmis.

2. Természetes személy cselekvőképessége:

A cselekvőképesség az embernek az a képessége, amelynél fogva saját akarat elhatározásával, saját nevében szerezhethet jogokat és vállalhat kötelezettségeket. Lényegében érvényes jognyilatkozat-tételi (szerződéskötési) képességet jelent.

Aki cselekvőképés maga köthet szerződést, vagy tehet más nyilatkozatot

A cselekvőképesség három csoportja:

1. *teljesen cselekvőképes:*

- Mindenki, aki a 18. életévét betöltötte és cselekvőképességét a törvény nem korlátozza, vagy nem zárja ki.
- Általában a nagykorú ember a teljesen cselekvőképes, feltéve, ha az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel rendelkezik.

2. *korlátozottan cselekvőképes*

- az a kiskorú, aki 14. életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen
- az a nagykorú, akit, a bíróság cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezett
- az ilyen személy jognyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének (szülő, gondnok) beleegyezése utólagos hozzájárulása szükséges.

3. *cselekvőképtelen a*

- 14. életévét be nem töltött kiskorú
- akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett
- akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik (súlyos alkoholos v. kábítószeres állapotban van)
- a cselekvőképtelen személy jognyilatkozata, semmis, nevében törvényes képviselője jár el.

3. az ember vétőképessége:

Belátási képességet jelent, arra vonatkozik, az ember látja-e előre cselekménye káros következményeit. A vétőképesség kártérítéshez kapcsolódó kategória.

Jogképesség: az ember jogalanyiságát határozza meg. Azt jelenti, hogy az ember jogok és kötelezettségek alanya lehet. A Magyar Köztársaságban minden ember jogképes életkorra, nemre, fajra nemzetiséghez vagy felekezethez való tartozásra tekintet nélkül egyenlő. Születéstől a halálig megillet, élve születés estén, már a fogantatás időpontjától kezdve. Az ember ember-mivoltából következik, egy állapotot jelent, amely lehetővé teszi, hogy tulajdona legyen, adójogviszony alanya legyen, személyiségi jogok illessék meg.

Cselekvőképesség: kizárólag csak az embernek az a képessége, hogy saját akarat-elhatározásból és jognyilatkozatával jogokat szerezhethet, kötelezettséget vállalhat. Három fokozata van:

- teljes cselekvőképesség: a személy maga köthet szerződést, tehet más jognyilatkozatot. Az a természetes személy, aki 18. Életévét betöltötte, és nem áll a cselekvőképességet korlátozó vagy

kizáró gondnokság alatt, ügyei viteléhez megvan a belátási képessége. Jognyilatkozatának érvényességéhez, nem kell más személy jognyilatkozata.

- **korlátozott cselekvőképesség:** az a kiskorú, aki 14. életévét betöltötte, de a 18. életévét még nem érte el, s ezt megelőzően házasságot sem kötött. Az a nagykorú személy, aki betöltötte 18. életévét, de belátási képessége, elméleti állapota, szellemi fogyatkozása vagy valamilyen káros szenvedélye miatt nagymértékben csökkent, s emiatt a bíróság cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezte. Jognyilatkozatának érvényességéhez egyes kivételektől eltekintve törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges. A törvényes képviselő e személy nevében maga is tehet érvényes jognyilatkozatot.
- **cselekvőképtelenség:** az a kiskorú, aki 14. életévét nem töltötte be, illetve az a nagykorú személy, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett, mert az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége állandó jelleggel teljesen hiányzik. Gondnokság nélkül is cselekvőképtelen az, aki olyan állapotban van, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik. Jognyilatkozata semmis, azt érvénytelennek kell tekinteni. Nevében a törvényes képviselője jár el.

Jogi személyek: olyan szervezet, amelynek polgári jogi jogai, illetve kötelezettségei lehetnek. Mindazoknak a jogoknak és kötelezettségeknek az alanya lehet, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek. A szervezetet jogi személyként az állam ismeri el: az adott jogi személyt közvetlenül jogszabály hozza létre, vagy szükség van egyéb állami elismerésre is (pl. nyilvántartásba vétel, cégbejegyzés).

Jogi személy: mindig jogi konstrukció útján jön létre, soha nem lehet természetes személy

Olyan jogképes szervezet, amelyet jogszabály annak nyilvánít vagy az adott szervezeti típust a jogszabály jogi személyként elismeri és a szervezetet jogképességgel ruházza fel. (Pl.: gazdasági társaságok, alapítványok, költségvetési szervek, Kht-k, egyetemek, közalapítványok)

Kritériumai:

- rendelkeznie kell alapító dokumentummal, amely tartalmazza a jogi személy szervezetének, működésének legfontosabb vonásait.
- Legyen neve, jelöljék meg székhelyét, és határozzák meg célját, célja állam által elismert
- Relatív tartós működésre jöjjön létre, azaz céljából, tevékenységéből következően huzamosabb ideig létezzen
- Legyen ügyintéző, képviselő szerve
 - *Ügyintéző szerv:* a szervezet belső akaratát kialakítja
 - *Képviselő:* az akaratot kifelé, más természetes és jogi személyekkel közli.

A jogi személynek nincs cselekvőképessége, ezért lenni kell legalább egy olyan természetes személynek, aki a képviselettel járó tevékenységet ellátja.

- Legyen a tagjaitól elkülönített vagyona, amely lehetővé teszi a működési kiadások finanszírozását, illetve fedezetet biztosít a vele szemben fennálló követelések kielégítésére.
- Állandó, stabil szervezettel rendelkezzen, amely a tagok be- és kilépésétől függetlenül biztosítja a jogi személy folyamatosságát.

Jogi személyek jogképessége

A jogi személyek jogképessége abszolút, ezért, ha a jogszabály eltérően nem rendelkezik, jogképességük kiterjed mindazokra a jogokra és kötelezettségekre, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek.

Az állam jogképessége

Az állam jogképessége kiterjed mindazokra a jogokra és kötelezettségekre, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek

Az állam a polgári jog szabályai szerint a polgári jog más alanyaival egyenrangú, előjogokat nem élvez, ugyan olyan szabályok szerint felel és ugyanúgy perelhető, mint bármely más jogi személy

Az államot a polgári jogviszonyokban a pénzügyminiszter képviseli, de ezt a jogosítványát más állami szervre is átruházhatja.

A JOGVISZONY TÁRGYA:

Az emberi magatartás, amelyre a jogalanyok jogai és kötelezettségei irányulnak. Pl: lakásbérleti szerződésnél az a magatartás, amelyet a bérlő és a bérbeadó köteles tanúsítani.

A JOGVISZONYOK TARTALMA:

A jogalanyokat megillető jogok és kötelezettségek összessége.

Alanyi jog: a személyeknek a jogszabályok által lehetséges magatartása, amellyel szemben minden más személy kötelezettsége áll fenn, és amelynek megvalósulását az állam végső soron a kényszer eszközével biztosítja. (Pl: tulajdonjog (abszolút szerkezetű jogviszony))

Alanyi kötelezettség: a személyeknek a jogszabály által előírt kellő magatartását jelenti, amelynek megvalósulását az állam a kényszer eszközével biztosítja. (Pl. szülő magatartása a kiskorú gyermek gondozása során, annak fejlődésének biztosítása.).

6. AZ ÁLLAM FOGALMA ÉS A FOGALMI ELEMEK RÉSZLETES KIFEJTÉSE

I. ÁLLAM FOGALMA:

Meghatározott területen élő emberek történetileg kialakult tartós és szervezett közössége olyan viszonylagos önállósággal és szuverenitással rendelkező társadalmi szervezet, mely a közösség felett főhatalmat gyakorol. Az állam lényeges sajátossága, hogy rendelkezik a kényszer monopóliumával, ennek folytán az adott területen élő lakosság felett legitim erőszakot gyakorolhat, ez különbözteti meg az államot, mint szervezetet a társadalom más organizációjától.

Az állam kifejezés használata újkeletű a XVIII. Században Machiavelli használta először, tartalmát tekintve használható az ókorra is.

Az állam kialakulására különféle elméletek vannak ⇒ államkeletkezési teóriák.

1) Teokratikus felfogás

Az államot az istentől származtatják, az isten jelöli ki az uralkodót, aki korlátlan hatalommal rendelkezik.

2) Patriarchális elmélet

Családban lévő atyai hatalomból vezetik le az állam kialakulását. Családok közösségbe tömörülnek, legerősebb családfő = államfő.

3) Patrimoniális felfogás

Patrimonium = földbirtok A földbirtokból vezetik le az állam kialakulását. Legnagyobb földbirtokos lesz az állam vezetője.

4) Szerződéses elméletek

Hobbes, Locke, Rousseau

Az egyének szerződést kötöttek és vezetőt választottak a fejlődés érdekében.

5) Hódítási elméletek

A háború, hódítás is államkeletkezési tényező.

II. FOGALMI ELEMEI: államterület, népesség, főhatalom (szuverenitás)

Terület

- Szárazföldi: általában összefüggő terület, de állhat szigetekből is, illetve: úszó és repülő államterület is (az állam lobogóját vagy felségjelét viselő hajók és repülők)
- vízi területhez tartoznak a belvizek (folyók, tavak, csatornák) és a tenger részei (általában 200 tengeri mérföldig)
- légi térség: a légítér,(felfelé 83 km-ig, felette a világűr) az államokat teljes szuverenitás illeti meg a felettük lévő légítérben kivéve az ezzel ellentétes nemzetközi szerződéseket

Államterületek változása

Hódítás

Egy állam meghódítja egy másik állam területét, vagy annak egy részét.

Annexio

Terület elcsatolást jelen, fegyveres konfliktus előzi meg.

Cessio

Terület átengedés békés úton (burkolt annexio, fenyegetettség hatására)

Debelláció

A hódító állam a meghódított államhatalmat abszolút megsemmisíti, saját államrendszerét építenek ki, nem egy terület egységre vonatkozik.

Okkupáció

Uratlan terület elfoglalását, birtokba vételét jelenti.

Adjukáció

Nemzetközi bizottság, vagy döntőbíróóság határozata alapján történő területváltozás.

Plebiszcitum

Népszavazás dönt arról, hogy egy adott terület melyik államhoz tartozzon.

Terület adás – vétele

Tartós bérlet

Természeti esemény hatására történő államterület változás.

Népesség

1. jogi értelemben vett népesség:

Jogi értelemben az állam népességén az adott ország. állampolgárait értjük, akiknek az államukkal szemben jogaik és kötelezettségeik vannak, függetlenül tartózkodási helyüktől (az ún. államjogi értelemben vett lakosságra vonatkozik az állam személyi felségjoga)

Jogaik: tulajdonhoz -örökléshez való jog, egészséges környezethez való jog, tartózkodási hely szabad megválasztása, magántitok, személyes adatok védelme, szabad véleménynyilvánítás joga

Kötelezettségeik: honvédelmi kötelezettség, Haza védelme, közteherviselés, szülők kötelesek kiskorú gyermekük taníttatásáról gondoskodni

2. tényleges népesség:

Az állam tényleges népességén nemcsak az adott ország állampolgárait értjük, hanem az állam területén tartózkodó külföldieket, menekülteket, hontalanokat, ill. kétes állampolgárságú személyeket is

Az állampolgárság, mint jogintézmény a természetes személyeknek egy bizonyos államhoz fűződő, elsősorban jogi kapcsolatát testesíti meg. Az állampolgársági státus ugyanakkor az Alkotmány és más jogszabályok által garantált jogok és kötelezettségek teljességét jelenti az érintett számára.

Szuverenitás

Az államhatalom gyakorlásának kérdésére ad választ. "Kit illet a főhatalom" Olyan személyhez vagy testülethez kapcsolódik, aki (amely) a társadalomban egyedül rendelkezik jogalkotó hatalommal, és akinek a parancsait rendszeresen követik anélkül, hogy ő

engedelmeskedne másszemélynek vagy testületnek.. Kétféle típusa van: belső és külső szuverenitás. Az állam szuverenitás az állam lényeges ismérve, annak politikai és jogi kifejeződése.

- **Belső** (Summa potestas): az alkotmány és más jogszabályok meghozatalának és közhatalmi kikényszerítésének lehetősége (közhatalom gyakorlása, alkotmány, jogszabályok megalkotása)
- **Külső** (Equalis potestas): az állam más államokkal azonos jogú alanya a nemzetközi jognak, a döntéseket külső felügyelet nélkül hozza meg. Ez a nemzetközi közjog szabályozási területe.

Ezekon kívül: *nemzeti szuverenitás*: egy nemzet önrendelkezési jogát jelenti, egészen az önálló államalkotásig bezárólag. , *népszuverenitás*: a népnek azon jogát jelenti, hogy önmaga döntse el a saját sorsát, a nép a hatalmat közvetlenül, vagy választott képviselők útján gyakorolja. Abszolút szuverenitás nincsen. Az államnak csak saját belső akarat elhatározásukból korlátozhatják szuverenitásukat.

Népszuverenitás: A népnek azon jogát jelenti, hogy maga döntse el azokat a kérdéseket, amelyek államát érintik. A nép, vagy az állami élet vezetésében, szervezésében, irányításában. Ennek alapja a népszuverenitás.

7.AZ ÁLLAMFORMA FOGALMA ÉS SZERKEZETI ELEMEI

Államforma: az államszervezeti felépítését és az államhatalom gyakorlásának módszereit jellemző ismérvek összessége. Szervezetek, intézmények és kormányzási módszerek bonyolult rendszere, melyen belül az egyes szervek sajátos együttműködése az állam fő funkciójának ellátását eredményezi.

Államforma összetevői:

Kormányforma: a legfelsőbb állami szervek rendszere, azoknak egymáshoz és a lakossághoz való konkrét viszonya. Kormányformánál a legfelsőbb állami szervek egész rendszerét, ezen belül az egyes szervek konkrét kapcsolatát kell figyelembe venni. Meghatározza a kormányforma jellegét, a legfelsőbb állami szervek és a lakosság közötti kapcsolat konkrét módja is.

Pl.: Milyen lehetősége van a lakosságnak a felsőbb állami szervek létrehozásában és feladatuk meghatározásában, tevékenységének ellenőrzésében.

1.)

Legfelsőbb állami szervek: államfő (Sólyom), kormányfő (Gyurcsány Ferenc),
Országgyűlés,
Legfelsőbb bíróság, Legfelsőbb ügyészség

Típusai:

Monarchia	Köztársaság
-----------	-------------

<p>Amikor az állam élén 1 személy áll, hatalmát örökléssel vagy választással kombinált öröklés útján szerzi meg és élethosszig gyakorolja. Típusai:</p> <p>→abszolút ~: az uralkodó tejhatalommal rendelkezik (abszolút hatalommal)</p> <p>→alkotmányos ~: meglétének két együttesen fennálló feltétele van: az uralkodó és az állampolgárok jogai az alkotmányban rögzítve vannak.</p> <p>→parlamentáris ~: az állam élén az uralkodó áll, hatalma névleges a parlamentnek alárendelten működik (Dánia, Anglia, Svédo.)</p>	<p>Köztársaság: az állam élén egy személy vagy szervezet áll, hatalmát választással nyeri, és meghatározott ideig gyakorolja. M.o-5-év, USA-4-év)</p> <p>→parlamentáris ~ (kormány) a végrehajtó hatalom a tv. hozó hatalomnak (parlament) alárendelten működik, a köztársasági elnök jogosítványai gyengék, elsősorban reprezentatív funkciói vannak, nincs abszolút vétő joga.</p> <p>→prezidenciális ~: a köztársasági elnök és a kormány a parlamentnek felelősen, de nem alárendelten működik. Erős elnöki jogosítványok jellemzik.</p>
--	--

2.) Államszerkezet: az állam, mint egész és részei illetve az állam egyes részei közötti viszonyok rendszere, valamint az állam területi struktúráját, az állam adminisztratív és területi egységekre való belső tagozódását.

Az államszerkezet felépítésének 2 nélkülözhetetlen elve a centralizáció (az államszerkezet egységes központi irányítását biztosító elv az államvezetésben), és a decentralizáció (az államot, mint egészet megillető hatalom megosztását jelenti az állam központi szervei és az alárendelt helyi szervek között)

Az államokat szerkezetileg ötféleképpen, csoportosíthatjuk:

- Unitárius (egyszerű) állam: az állam területi egységeinek nincs önálló szuverenitása (Magyarország- területi egységei a megyék, nincs önálló szuverenitásuk)
- Föderáció (szövetségi állam): Két vagy több állam (föderáció tagjai) egyesüléséből létrejövő olyan új állam, amely az állam szuverenitásából folyó jogosítványokat, a lehető legmagasabb szinten gyakorolja és a tagállamok kisebb, vagy nagyobb mértékben megtartják önállóságukat. Pl: Egyesült Államok, Kanada, Németország
- Konföderáció (államszövetség) olyan tagállamok laza kapcsolata, amelyek valamilyen közös cél (gazdasági, pénzügyi, katonai, kereskedelmi) érdekében együttműködnek egymással. de megtartják szuverenitásukat (Napóleon által létrehozott Rajnai-szövetség)
- Perszonálunió: a tagállamok egy közös államfő kapcsolja össze.
- Reálunió: kettő vagy több államnak közös államfője és közös ügyek intézésére felállított közös állami szervei vannak. pl: Osztrák- Magyar Monarchia.

8. A POLITIKAI RENDSZER (FOGALMA, ELEMELI, FUNKCIÓI)

A politikai rendszer fogalmán értjük egyrészt az állami és nem állami politikai szervezetek, másrészt az e szervezetek működéséhez kapcsolódó jogi és nem jogi normák, szerepek és a normákat megvalósító tényleges magatartások rendszerét. Amelyek az államhatalom megszervezésére, megtartására vagy befolyásolására irányul.

Speciális érdekképviselő, érdek érvényesítés, az érdekeknek helyi szintű közvetítése az állam irányítóinak részére. Különböző szervezet rendszer útján lehet megvalósítani

A sikeres politizálás feltétele a lehetséges és szükséges, a megtehető és megteendő lépések időszerű és okos felismerése.

A politikai rendszer elemei:

1. Politikai szervezetek: (állami szervezetek, pártok, pártrendszerek, nemzetközi szervezetek)
2. politikai normák, struktúra elemek
3. politikai magatartások (választások)
4. érdektörekvések és akaratok
5. politikai kultúra
6. politikai ideológiák
7. politikai közösségek (pl. Baloldali Ifjúsági Társulat, Polgári Kör, Fidelitás)

A politikai rendszer funkciói:

Önálló funkciókat lát el:

1. a társadalmi reprodukciós folyamatok politikai szervezése és irányítása politikai döntések révén
2. összegyűjti a politikailag releváns érdektörekvéseket, véleményeket (kanalizáció)
3. a politikai szocializációs folyamatok irányítása (a választópolgár megtanulja, hogy az ő helye ebbe a táplálékláncban hol helyezkedik el. -politikai szocializáció, ha már megértette hogy szavazatának leadása ha csak kicsi mértékben, de politikai mértékben fontos)(hogyan tud egy pártban érvényesülni)
4. a politikai rendszer integrációjának megvalósítása és a politikai rendszer legitimitációja
5. a politikai rendszer legitimitációja: legális, nyers erőszak,

9. PÁRTOK, PÁRTRENDSZEREK

A gyülekezési törvény adja meg a lehetőséget a pártok létrehozásának.

Nem lehet létrehozni:

- fegyveres testületként illetve
- Olyan célzattal, olyan programmal nem jegyezhető be amely nyilvánvalóan erőszakos cselekedetre buzdít, vagy hív fel

A Magyar Köztársaságban a pártok az Alkotmány és az alkotmányos jogszabályok tiszteletben tartása mellett szabadon alakulhatnak, és szabadon tevékenykedhetnek. A pártok közreműködnek a népakarat kialakításában és kinyilvánításában..

A pártok és a közhatalom szétválasztása érdekében törvény határozza meg azokat a tisztségeket, közhivatalokat, amelyeket párt tagja vagy tisztségviselője nem tölthet be.

A pártok felett az ügyészség gyakorol törvényességi felügyeletet

Hagyományosan milyen típusú pártok vannak:

Baloldali párt (Szociál demokrata pártok- teljesen demokratikusan működő párt- MSZP,) Gyurcsány-teknokrata vezető:-olyan személy, aki kifejezi a pártot mondhatjuk hogy hivatásos politikus- törekvő- törtető emberek.

Szociális eszmékért kardoskodó programok

- Az igazságosabb elosztási rendszer, támogató modellek
- Az államnak egy aktív beavatkozását preferáló rendszerek Újraelosztási, Jóléti elosztási rendszer (szociális gondoskodások, oktatás
- Háttérben valamelyest az egy közösségi érdekek

Szélső bal párt

Európában nem nagyon van (volt az olaszoknál)

Középpártok Centrumpártok

Liberális pártok:

- szabadelvű,
- Abszolút az egyéni érdekeket szem előtt tartó párt.
- Állami beavatkozást háttérbe szorító programok (általában tilalmak- állami beavatkozás az egyén életébe: kötelező sorkatonai szolgálat)
- Kevesebb állami beavatkozás legyen, inkább a piaci folyamatok legyenek a szűrők (örökösödési adó eltörlése)

Jobb oldali pártok

Keresztény szellemiségű pártok: Keresztény demokrata pártok (Németország, Lengyelország)

- Konzervatívabb párt,
- Nemzeti érdekeket szem előtt tartó pártok
- A szavazók nemzeti érzéseire apellálnak (francia elnökválasztás Sárközi-bevándorolt)
- A gazdaságpolitikába avatkoznak be, úgy hogy védik a hazai termékeket, szolgáltatásokat. (a hazai gazdaságot próbálják támogatni)

A pártok funkciói

- érdekképviselet
- részvétel a pol. versengésben és a politikai hatalomban
- hatalomgyakorlás ellenőrzése (az ellenzék részéről)
- TILTOTT a közvetlen hatalomgyakorlás
- politikai szocializáció: magatartásmintát közvetít számunkra
- politikai legitimáció (pl. tisztségek választása)
- nemzetközi kapcsolatok
- eszközül szolgálnak az egyén számára ahhoz, hogy bekapcsolódjanak a politikai életbe, és részt vegyenek abban

PÁRTRENDSZEREK

.. egy adott politikai rendszerben létező és funkcionáló pártok összességét pártrendszernek nevezzük. A nem parlamenti pártok is részei a pártrendszernek

- változik, összetartó eleme a politikai hatalomért folyó versengés.

Típusai:

I. Alternatív pártrendszerek csoportjai:

ha a politikai életben az ellenzéki politikusoknak van egy olyan magja amely pártba tömörül és képes arra, hogy adott esetben a hatalmat magához ragadja.

1. Felaprózott többpártrendszer: több politikai párt vesz részt a politikai életben és a választások során nagyobb létszámú koalíciós kormányok alakulnak egyetlen pártnak sincs szilárd túlsúlya, és ezért változó összetételű koalíciók kormányoznak, pl. Olaszország, Magyarország a rendszerváltás után
2. Kétblokkos rendszer: több politikai párt van a politikai életben, viszont csak a pártok két jelentősebb párt közé csoportosulnak, és az a két blokk váltja egymást pl. Magyarország most
3. Kétpártrendszer: vannak ugyan kisebb politikai pártok, de ténylegesen csak a rendszer két legnagyobb pártja verseng a hatalomért

II. Nem alternatív pártrendszerek

az ellenzéki politikusoknak nincs olyan magja, amely a hatalmat képes magához ragadni

1. Egypártrendszer: Alkotmány kizárja több párt politikai részvételét, pl. rendszerváltás előtt Magyarország
2. Nemzeti egyetértés pártrendszere vagy domináns pártrendszer: több politikai párt van a politikai életben, viszont egy pár rendelkezik olyan erővel hogy az egyéb pártok csupán a kormányzat kritikusaiként vagy az egyes érdekcsoportok képviselőiként ténykednek, szigorúan korlátozott és általában területileg lokalizált befolyási bázissal rendelkezve,
3. Pártok kooperációjának rendszere: a főbb politikai pártok tartós blokkba tömörülnek, nincs hatékony ellenzék Pl.: Dél Amerika
4. Korlátozott pártrendszer: különböző politikai pártok vannak és versengenek egymással a politikai befolyásért, de a hatalom ténylegesen párton kívül van más politikai erő – többnyire hadsereg – kezében van,